บทที่ ๑

บทนำ

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์เหนือสามประเทศในอินโดจีนคือ ลาว เขมร และเวียดนาม ตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๑๘ เป็นต้นมา ได้ก่อให้เกิดปัญหาการอพยพลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยของประชาชนของทั้งสามประเทศดังกล่าว และแม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมาจนบัดนี้ การอพยพลี้ภัยก็ยังมิได้ยุติลง ทั้งยังได้กลายเป็นภาระอันหนักของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่จำต้องรับผู้ลี้ภัยเหล่านั้นไว้ในประเทศ ขณะเดียวกันก็ได้ส่งผลกระทบทางด้านต่าง ๆ ต่อประชาชนคนไทยทั่วไปด้วย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสมควรที่จะได้รับการติดตามจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคนไทยทั้งหลายด้วย เหตุจูงใจต่าง ๆ นี้จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้

อย่างไรก็ดี งานวิจัยนี้จะจำกัดวงศึกษาเฉพาะกรณีการอพยพลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยของประชาชนจากลาว เขมรและเวียดนาม ภายหลังที่สงครามเวียดนามและการสู้รบในบริเวณอินโดจีนสิ้นสุดลงคือตั้งแต่ประมาณเดือนมีนาคม ๒๕๑๘ เป็นต้นมาเท่านั้น จะไม่รวมถึงกรณีการขอลี้ภัยทางการเมืองของอดีตผู้นำฝ่ายขวาในคณะรัฐบาลชุดก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศทั้งสาม และกรณีปัญหาญวนอพยพซึ่งเป็นปัญหาการเมืองที่เรื้อรังมากว่า ๓๐ ปี นอกจากนั้น ยังจะไม่ครอบคลุมถึงกรณีการลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยของชาวเขมรจำนวนหลายหมื่นคน อันเป็นผลมาจากการสู้รบระหว่างฝ่ายรัฐบาลนายพอลพต และฝ่ายนายเฮง สัมริน ตั้งแต่ประมาณต้นปี ๒๕๒๒ เป็นต้นมา เนื่องจากรัฐบาลไทยไม่ถือว่าชาวเขมรเหล่านั้นเป็นผู้ลี้ภัยที่จะได้รับการปฏิบัติดังเช่นผู้ลี้ภัยอินโดจีนที่เข้ามาในประเทศก่อนหน้านี้แล้ว ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลได้มอบหมายให้ฝ่ายทหารเป็นผู้รับผิดชอบต่อชาวเขมรทั้งหมดดังกล่าวแต่ฝ่ายเดียว รวมถึงลักษณะการดำเนินการที่ไม่พึงเปิดเผยเกี่ยวกับชาวเขมรเหล่านี้ด้วย ทั้งนี้เป็นที่เข้าใจกันว่า ชาวเขมรเหล่านี้จะถูกส่งตัวกลับไปยังกัมพูชาประชาธิปไตยทั้งหมด ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

นอกจากนั้น งานวิจัยนี้จะให้ความสำคัญต่อกรณีของผู้ลี้ภัยอินโดจีนที่มาทางบกมากกว่าผู้ลี้ภัยอินโดจีนที่มาทางเรือ เนื่องจากปัญหาของผู้ลี้ภัยที่มาทางบกเป็นปัญหาหนักของประเทศไทยด้วยเหตุที่ผู้ลี้ภัยที่มาทางบกมีจำนวนมากกว่าผู้ลี้ภัยที่มาทางเรือหลายเท่าตัว ดังนั้นจึงจะเน้นความสนใจในเรื่องนี้เป็นสำคัญ

ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยนั้น โดยที่ปัจจุบันยังไม่มีงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีนที่จะนำมาใช้เป็นข้ออ้างอิงได้ งานวิจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่คงเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาญวนอพยพทั้งสิ้น อาทิเช่น งานวิจัยเรื่อง "ญวนอพยพ" ของขจัดภัย บุรุษพัฒน์ หรือวิทยานิพนธ์เรื่อง "The Vietnamese Refugees in Thailand: A Case Study in Decision-Making" โดย พลโท ชาญ อังศุโชติ เป็นต้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงต้องดำเนินการวิจัยโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ของทางราชการและของหน่วยงานทั้งหลาย รวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นทางการทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายต่างประเทศ และจะทำการวิเคราะห์ปัญหาโดยข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากข้อมูลที่ได้เห็นและสังเกตด้วยตนเอง

งานวิจัยนี้จะพิสูจน์ให้เห็นว่า แม้รัฐบาลไทยจะไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาใด ๆ เกี่ยวกับผู้ลี้ภัย แต่ทางการไทยก็ได้ให้การปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยอินโดจีนที่เข้ามาในประเทศในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติระหว่างประเทศ ซึ่งบางครั้งปัญหานี้ได้เป็นที่ถกเถียงกันมากทางสื่อมวลชนทั้งในและนอกประเทศ นอกจากนั้น ยังจะชี้ให้เห็นด้วยว่าประชาคมระหว่างประเทศไม่ได้ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง เนื่องจากประเทศต่าง ๆ มิได้มีผลประโยชน์โดยตรงในเรื่องนี้ แม้รัฐบาลไทยจะได้พยายามทุกวิถีทางในอันที่จะส่งผู้ลี้ภัยอินโดจีนออกไปจากประเทศ แต่ในที่สุดก็จะมีผู้ลี้ภัยอินโดจีนจำนวนหนึ่งตกค้างอยู่ในประเทศไทยและเป็นภาระของรัฐบาลไทยแต่ฝ่ายเดียว